

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
кандидат мистецтвознавства, професор

Валерій МАРЧЕНКО
2025 року

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
Леонтьєвої Олени Валеріївни
на тему «Сучасне українське мистецтво в проєктах Венеційської бієнале:
міжкультурний діалог та глобальні впливи»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань
02 Культура і мистецтво за спеціальністю
023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Публічна презентація проведена на кафедрі мистецтвознавчої експертизи
05 травня 2025 року, протокол № 12

Актуальність теми дослідження. Процес інтеграції українського образотворчого мистецтва в глобальний культурний простір потребує розробки нових підходів до його репрезентації на міжнародному рівні. У сучасному соціокультурному контексті особливої актуальності набувають бієнале як одна з ключових форм міжнародної виставкової діяльності, що забезпечує платформу для міжкультурного діалогу та візуальної артикуляції складних тем. Участь у подібних заходах, зокрема у Венеційській бієнале – одному з найавторитетніших форумів сучасного мистецтва, – має стратегічне значення для України як інструмент культурної дипломатії та посилення присутності у світовому мистецькому дискурсі. Починаючи з 2001 року, Україна бере участь у Венеційській бієнале як незалежна держава, і протягом досліджуваного періоду національний павільйон був представлений дванадцять разів. Крім того, українські художники неодноразово залучалися до інших проєктів у межах бієнале. Цей період збігається зі складними соціально-політичними змінами в українському суспільстві, які суттєво вплинули на зміст художніх висловлювань, представлених у виставковому просторі. Дослідження актуалізує комплексну, концептуально значущу тему – презентацію сучасного українського мистецтва на Венеційській бієнале. Воно здійснюється у двох взаємопов'язаних напрямках: як аналіз мистецтва у ролі засобу художньої рефлексії та кураторських інтерпретацій соціокультурних

трансформацій, а також як осмислення бієнале як простору глобального культурного обміну, де розгортається дискусія про національну ідентичність, пам'ять і взаємодію локального з глобальним. Такий підхід сприяє глибшому розумінню еволюції українського мистецтва в міжнародному контексті й окреслює його потенціал як суб'єкта глобального художнього процесу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до планів наукової роботи кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв та є частиною комплексної дослідницької теми кафедри «Мистецтвознавчі та експертні дослідження національної культурної спадщини» (державний реєстраційний номер: 0125U001459). Тему дисертації затверджено 26 жовтня 2021 року (протокол № 4) та уточнено 30 вересня 2024 року (протокол № 3) на засіданні Вченої ради Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що *уперше*: виявлено основні тенденції, що суттєво впливали на кураторські практики Міжнародної виставки мистецтва у 2001–2024 роках, а саме: деколонізація як процес подолання ієрархічних відносин між «центром» і «периферією»; децентралізація як переосмислення євроцентричних підходів та включення наративів маргіналізованих культурних спільнот; масштабування національної репрезентації у кількісному (збільшення представлених країн) та якісному (розмаїття форм і моделей) вимірах; фемінізація як динаміка зростання кількості жінок у мистецькому середовищі та актуалізація гендерно чутливих тем; інтеграція постантропоцентричних підходів як переосмислення взаємодії людини з довкіллям та технологіями; запропоновано авторську періодизацію інституційного становлення українського павільйону на Венеційській бієнале, яка охоплює три етапи: початковий (2001–2005) – період організаційної невизначеності та відсутності формалізованих процедур відбору; перехідний (2007–2015) – час консолідації державних і недержавних акторів та запровадження конкурсних механізмів; формалізований (2017–2024) – етап усталення організаційної моделі павільйону та забезпечення стабільної міжнародної репрезентації України; розкрито зв'язок між еволюцією мистецько-кураторських підходів у межах дванадцяти українських павільйонів, процесами трансформації суспільно-політичної ситуації в Україні та впливом глобальних викликів; визначено ключові тенденції репрезентації української культурної ідентичності – від фокусування на символічних національних образах, етнографічних компонентах та історичних ремінісценціях на першому етапі (2001–2005) через віддзеркалення гострих соціокультурних та політичних тем (2007–2013) до актуалізації проблем ідентичності, історичної пам'яті, травматичного досвіду та культурного спротиву в умовах російської агресії (2015–2024). *Уточнено*: форми образотворчого мистецтва, до яких найчастіше зверталися українські художники, запрошені кураторами Венеційської бієнале для участі у Міжнародній виставці мистецтва у 2001–2024 роках, а саме – інсталяція, відеоарт, фотографія, колаж, скульптура, графіка та живопис, а

також наративи/семантичні значення представлених творів, зокрема травма, етос, утопічність, пам'ять і війна; основні теоретичні підходи, які застосовуються у закордонній та українській науковій думці до дослідження виставкової діяльності Венеційської бієнале: історичний, управлінський (кураторський), культурологічний, мистецтвознавчий та соціологічний, що засвідчує полівекторність феномену Венеційської бієнале та її мультидисциплінарну сутність. *Набули подальшого розвитку*: розкриття ролі виставкових проєктів «Future Generation Art Prize @ Venice» (2011-2019) в офіційній паралельній програмі Венеційської бієнале як платформи інтеграції молодих українських художників у міжнародний артдискурс; аналіз участі українських митців у національних павільйонах інших країн як форми міжкультурної комунікації в умовах глобалізації, що інтерпретується як трансформація етноцентричної моделі презентації мистецтва у бік універсального аксіологічного дискурсу, орієнтованого на спільні цінності та глобальні сенси, а провідними художніми засобами при цьому виступали фотографія, відеоарт та аудіовізуальна інсталяція.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає у тому, що основні ідеї, матеріали та висновки дисертаційної роботи можуть бути використані при розробці освітньо-професійних програм у галузі знань В4 Культура, мистецтво та гуманітарні науки (зокрема для спеціальності В4 Образотворче мистецтво та реставрація), а також при підготовці наукових праць з теорії та історії мистецтва, при реалізації мистецьких проєктів тощо.

Практичне значення полягає в тому, що отримані результати становлять джерело для подальших досліджень сучасного українського мистецтва і можуть бути враховані під час розробки нормативних і методичних матеріалів щодо функціонування українського павільйону на Венеційській бієнале.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним дослідженням. Теоретичні твердження, висновки та положення наукової новизни сформульовані автором особисто. Усі наукові результати отримані в результаті самостійної роботи, а наукові публікації є одноосібними.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі мистецтвознавчої експертизи Навчально-наукового інституту практичної культурології та артменеджменту Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Науковий керівник – кандидат політичних наук, доцент, учений секретар Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв Рева Тетяна Сергіївна.

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на плагіат, встановлено, що дисертаційна робота Леонтєвої Олени Валеріївни є результатом самостійних досліджень, не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дисертація характеризується єдністю змісту та відповідає вимогам щодо її оформлення.

Перелік публікацій за темою дисертації. За результатами досліджень опубліковано 11 наукових праць. Серед яких: 4 статті в наукових періодичних

фахових виданнях, затверджених МОН України, 7 статей у збірках матеріалів наукових конференцій.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Леонтьєва О. В. Вихідці з етнічних українських земель на Венеційській бієнале: Луїза Невельсон. *Мистецтвознавчі записки*. 2023. Вип. 44. С. 69–74. DOI: 10.32461/2226-2180.44.2023.293918.

2. Леонтьєва О. В. Роль жінок-художниць у презентації сучасного українського мистецтва на Венеційській бієнале: гендерний аналіз. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва*. 2024. № 2. С. 152–158. DOI: 10.32461/2226-3209.2.2024.308379.

3. Леонтьєва О. Національний павільйон України на 60-й Венеційській бієнале: мистецтвознавчо-організаційні аспекти. *Fine Art and Culture Studies*. 2024. № 3. С. 192–199. DOI: 10.32782/facs-2024-3-26.

4. Леонтьєва О. В. Квір-мистецтво у фокусі 60-ї Венеційської бієнале: переосмислення ідентичностей. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 81, том 2. С. 49–54. DOI: 10.24919/2308-4863/81-2-6.

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Леонтьєва О. В. Міжнародна трієнале графіки у Кракові як досвід міжкультурного діалогу. *Новітні дослідження культури і мистецтва: пошуки, проблеми, перспективи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 18 трав. 2023 р. НАКККіМ. Київ, 2023. С. 274–276.

6. Леонтьєва О. В. Національні павільйони Венеційської бієнале як простір міжкультурного діалогу. *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір*: матеріали VII Всеукр. наук. конф. молод. вч., асп. та магістран., м. Київ, 02 лист. 2023 р. НАКККіМ. Київ, 2023. С. 145–146.

7. Леонтьєва О. В. Проблематика дослідження сучасного українського мистецтва в проєктах Венеційської бієнале. *Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство*: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 09 лист. 2023 р. НАКККіМ. Київ, 2023. С. 78–80.

8. Леонтьєва О. Методи дослідження сучасного українського мистецтва в проєктах Венеційської бієнале. *«Платон мені друг, але істина дорожча»: теоретико-практичні та методологічні аспекти розвитку сучасних гуманітарних наук*: матеріали II Міжнар. молод. конф., м. Чернівці, 01 бер. 2024 р. Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці, 2024. С. 36–38.

9. Леонтьєва О. В. Феміністичне мистецтво на Венеційській бієнале-2024: у пошуках гендерного балансу. *У пошуку нових сенсів полікультурного світу. Повоєнний діалог культур*: матеріали Міжнар. наук. конф., м. Київ, 16-17 трав. 2024 р. НАКККіМ. Київ, 2024. С. 534–537.

10. Леонтьєва О. В. Відеопроєкт «Цивільні. Вторгнення» на Венеційській бієнале: меморіалізація війни у візуальному мистецтві. *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір* : матеріали VIII Всеукр. наук. конф. молод. вч., асп. та магістран., м. Київ, 07 лист. 2024 р. НАКККіМ. Київ, 2024. С. 463–465.

11. Леонтьєва О. В. Український мистецький проєкт у польському павільйоні на Венеційській бієнале як досвід міжкультурного діалогу. *Феномен культури постглобалізму: новосні світи та культурна демократія* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 27 лист. 2024 р. Маріупольський університет. Київ, 2024. С. 107–112.

Структура та обсяг дисертації. Робота містить вступ, три розділи (шість підрозділів), висновки та додатки. Список використаних джерел і літератури налічує 350 позицій. Загальний обсяг дисертації становить 259 сторінок, з них основний текст займає 202 сторінки.

Характеристика особистості здобувача. Леонтьєва Олена Валеріївна народилася 23 травня 1974 р. в м. Донецьк Донецької області. У 2020 р. закінчила Національну академію керівних кадрів культури і мистецтв за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, отримала диплом магістра з відзнакою. З 2021 по 2025 рр. – аспірантка кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури. Структура та побудова дисертації логічна. Стиль дисертації відповідає вимогам МОН України.

Рецензенти рекомендують: відповідно до п. 15 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, *пропонується такий склад разової ради:*

Голова ради:

Копієвська Ольга Рафаїлівна, доктор культурології, професор, професор кафедри артменеджменту та інформаційних технологій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Рецензенти:

Бойко В'ячеслав Іванович, кандидат філософських наук, доцент, в.о. завідувача кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Михальчук Вадим Володимирович, кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Офіційні опоненти:

Виткалов Сергій Володимирович, доктор культурології, професор,

професор кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету.

Оборська Світлана Валентинівна, кандидат мистецтвознавства, професор, професор кафедри івент-менеджменту та індустрії дозвілля Київського національного університету культури і мистецтв.

У результаті попередньої експертизи дисертації **Леонтєвої Олени Валеріївни** і повноти публікацій основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **О. В. Леонтєвої** на тему «Сучасне українське мистецтво в проєктах Венеційської бієнале: міжкультурний діалог та глобальні впливи».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, теоретичною та практичною цінністю здобутих результатів дисертація **О. В. Леонтєвої** відповідає спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація і вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію **О. В. Леонтєвої** на тему: «Сучасне українське мистецтво в проєктах Венеційської бієнале: міжкультурний діалог та глобальні впливи» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

4. Рекомендувати вченій раді Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради:

Копієвська Ольга Рафаїлівна, доктор культурології, професор, професор кафедри артменеджменту та інформаційних технологій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Рецензенти:

Бойко В'ячеслав Іванович, кандидат філософських наук, доцент, в.о. завідувача кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Михальчук Вадим Володимирович, кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Офіційні опоненти:

Виткалов Сергій Володимирович, доктор культурології, професор, професор кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету.

Оборська Світлана Валентинівна, кандидат мистецтвознавства, професор, професор кафедри івент-менеджменту та індустрії дозвілля Київського національного університету культури і мистецтв.

Презентація Леонтєвої Олени Валеріївни на 10 сторінках додається.

Головуючий:

кандидат філософських наук, доцент

В'ячеслав БОЙКО

НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ КАДРІВ ТА ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
Людмила Степанюк